

23.03.2012

Łódzkie Zakłady Kinotechniczne PREXER

autor: Stowarzyszenie Topografie

Dawna fabryka projektorów PREXER stanowi nieco zapomniany element Łodzi filmowej, tymczasem bez niej nie miałyby szans zaistnieć i rozwinąć się polska powojenna kinematografia.

Obecnie budynek należy do Uniwersytetu Łódzkiego, który udostępnił go na cele kulturalne. Od 2010 roku prowadzony jest tam Miejski Punkt Kultury PREXER-UŁ.

Historię polskiej kinematografii oraz Łodzi Filmowej tworzą w powszechnej świadomości Wytwórnia Filmów Fabularnych, Wytwórnia Filmów Oświatowych i Szkoła Filmowa. Mniej znany jest fakt, że w Łodzi mieściła się również jedyna w Polsce fabryka projektorów filmowych używanych od 1948 r. niemal we wszystkich polskich kinach. Bez Łódzkich Zakładów Kinotechnicznych uboższa byłaby nie tylko polska kinematografia, ale również dzieciństwo wielu pokoleń Polaków. Tam bowiem powstawały również domowe rzutniki klisz Ania, Jacek czy słynny bakielitowy diaskop Bajka. Pierwszy model wyprodukowanego tam projektora prezentowany jest z dumą w Muzeum Kinematografii. Publiczne pokazy starych slajdów biją dziś rekordy popularności. Same zakłady powinny również powrócić na mapę Łodzi filmowej.

Załączek największej w powojennej Polsce fabryki obsługującej przemysł kinowy stanowił powołany w 1944r. Dział Fabrykacji przy Czołówce Filmowej Wojska Polskiego, oddziale filmowym przy 1. Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. Wkrótce Czołówkę, a z nią łódzkie zakłady, wcielono do utworzonego w 1945 roku. Przedsiębiorstwa Państwowego „Film Polski”. Jego szefem został kapitan Aleksander Ford, późniejszy reżyser „Krzyżaków”. Pracowników ŁZK nazywano „rycerzami krzyża maltańskiego”, od nazwy jednego z elementów budowy projektora, umożliwiającego skokowy ruch taśmy. W 1947r. ruszyła seryjna produkcja pierwszego polskiego projektora. W ciągu ostatniego półwiecza produkowano tu projektory 35, 16 i 8mm, popularne rzutniki bajek, kserokopiarki oraz... broń i kołowrotki. Zakłady zlikwidowano w 1990 r., a budynek stał się własnością Uniwersytetu Łódzkiego.

Ciekawa jest też powojenna modernistyczna architektura budynku dawnych Łódzkich Zakładów

Kinotechnicznych PREXER. Budynek powstał w 1965 r. w typowym, nowoczesnym stylu. Zgodnie z

panującą wówczas doktryną modernistyczną został on nieco cofnięty w stosunku do linii zabudowy.

Dzięki tej decyzji udało się uzyskać niewielką przestrzeń, na razie niestety spełniającą rolę parkingu, a wkrótce przeznaczoną na ogródek klubokawiarni i stojaki dla rowerów. Fasadę budynku dominuje mozaikowy relief zdobiący piętro kina w postaci wklęsłych kwater nasuwający na myśl op-art, modną w latach 60. sztukę badającą ludzką percepcję (op-artowi poświęcona jest jedna z czterech sekcji Muzeum Sztuki w Łodzi). Co interesujące, relief został wykonany w czynie społecznym przez pracowników zakładu z resztek płyt stosowanych do produkcji kserografów. Cofnięty, przebity dużymi oknami, a przez to mniej materialny parter podkreśla rzeźbę wyższej partii budynku.

Uruchomienie w nim przez Stowarzyszenie Topografie prężnego centrum kultury tchnęło w mury nowe życie. Oferta działającego w budynku Kina Cytryna została uzupełniona o działania w klubopracowni na parterze. Program Punktu skupia się na dwóch obszarach: filmie i mieście. Organizowane są spotkania o tematyce miejskiej, wystawy i projekcje filmowe, dużo uwagi poświęcane jest współpracy ze studentami i wykładowcami Uniwersytetu Łódzkiego oraz lokalnymi społecznikami i aktywistami. W Punkcie odbywają się także koncerty i imprezy klubowe.